

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

“หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุลักษณะ

นางสาวดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์
รหัส ๖๐๐๕๑๓

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๕
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุลักษณะ

นางสาวดาวน้อย สุทธินิภาพันธุ์^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชน ซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในหลักการตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม และในความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ภายในระบบใดระบบหนึ่ง เกิดการแบ่งแยกแนวทางทางความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน ประการหนึ่งคือ เป้าหมายและผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความต้องการ และเป็นไปตามแนวคิดของกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นแล้ว การที่จะใช้หลักประชาธิปไตยได้อย่างดีนั้น ต้องนำเอาปัจจัยรวมมาทำการวิเคราะห์ความแตกต่างบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมกันในสังคม

คำสำคัญ : หลักประชาธิปไตย, สังคมพหุลักษณะ

---

^๑ ผู้อำนวยการยาสูบ โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

ความนำ

มนุษย์ได้เริ่มสร้างระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติร่วมกันในสังคม ในขณะที่การทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมเช่นกัน ภายใต้ความเป็นประชาธิปไตยนั้นยังพบว่าความเชื่อและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยยังมีอยู่มาก กล่าวได้ว่าตามระบอบประชาธิปไตย มิได้หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้น จะต้องเป็นหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อยด้วย หลักประกันนั้นหมายถึง การที่สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อย จะต้องได้รับการเคารพ เสียงข้างมากจะละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิของเสียงข้างน้อยไม่ได้ นอกจากนี้ความเห็นหรือทรรศนะของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่ทรรศนะหรือแนวความคิดของเขา เพราะการลงมติเพื่อหาทรรศนะที่เสียงข้างมากสนับสนุนนั้นจะยุติธรรมและเชื่อถือได้ว่าถูกต้อง ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายได้รับโอกาสในการเสนอทรรศนะและเหตุผลของตนสู่การรับฟังของผู้ที่จะใช้พิจารณาตัดสินใจแล้ว

ความเป็นมาของหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนา มาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็น การปกครองระบอบเดียวที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

โดยลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย^๒ ประกอบด้วย

- (๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน
- (๒) การเลือกผู้แทนในสังคมสมัยใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนต้องเป็นการเลือกที่บริสุทธิ์ยุติธรรมโดยประชาชนสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ
- (๓) ให้ความสำคัญแก่แนวคิดที่แตกต่าง ร่วมกันแก้ไขปัญหาและตัดสินใจทางการเมืองร่วมกัน

^๒ อมร รักษาสัตย์ และคณะ, ๒๕๓๙, ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๓.

(๔) เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงการเลือกตั้ง เป็นต้น

(๕) ไม่เลือกปฏิบัติ บังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม

(๖) มีการตรวจสอบการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

(๗) ตัดสินใจหรือปฏิบัติตามเสียงข้างมาก

(๘) ประชาชนมีความเสมอภาคโดยเฉพาะด้านกฎหมาย และมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ

(๙) ประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานและหลักการของเสรีนิยม

(๑๐) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพ

(๑๑) รัฐบาลให้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจ

(๑๒) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศผ่านกลไกต่าง ๆ หรือ ใช้สิทธิ์ที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง และ

(๑๓) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนที่จะแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ต่อรัฐบาลรวมถึงมีสิทธิ์เปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดได้

จะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวจะเป็นลักษณะสำคัญที่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยพึงได้รับ และเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมจำเป็นต้องรับรู้และทำความเข้าใจเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

การยึดมั่นในหลักการ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม โดยที่การแสดงความเป็นอิสระโดยอำนาจจะก่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ประการหนึ่งคือ เป้าหมายและผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความต้องการ และเป็นไปตามแนวคิดของกลุ่มผลประโยชน์ ด้วยเหตุนี้ ในการผลักดันให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนหนึ่งคือการแบ่งแยกทางสังคมย่อยที่แสดงออกถึงเป้าหมายและผลประโยชน์ที่ต่างกัน

ปัจจัยด้านการเพิ่มขึ้นของประชากร ก็เป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ เพิ่มมากขึ้น มีการแบ่งแยกแนวทางทางความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงสังคมไทยมีความหลากหลายของกลุ่มชน มีการกระจายอำนาจภายในรัฐให้กับผู้นำกลุ่มในสังกัดกรมกองต่างๆ แม้จะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยใน ค.ศ. ๑๙๓๒ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคมไทยก็ยังอยู่ในลักษณะของรัฐเข้มแข็งแต่สังคมอ่อนแอ กล่าวได้ว่าการอยู่ร่วมกัน

ภายใต้ความคิดที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายอาจก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกทางความคิดที่ส่งผลถึงการกระทำต่างๆ ในเชิงลบได้โดยง่าย^๓

หลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย

๑. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)

ประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกันและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง^๔

การปกครองที่สามารถทำให้ทุกคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ อีกทั้งต้องจัดการให้มีการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกคนในสังคมด้วยเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดหลายประการในสังคมปัจจุบัน เช่น จำนวนประชากรที่มีมากจนทำให้ไม่สามารถใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงได้ ปัจจุบันจึงใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) ผ่านการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองแทน เช่น การเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ^๕

๒. หลักเสรีภาพ (Liberty)

หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือ สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) สิทธิหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตนโดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสรภาพ หมายถึง การทำหรืองดเว้นที่จะทำอะไร ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น^๖

เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความสามารถของคนที่ จะกระทำหรืองดเว้นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย จึงไม่ใช่การทำอะไรก็ได้ตามใจตนเองเนื่องจากการทำตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงจิตใจคนอื่น ๆ นั้นเป็นลักษณะของเผด็จการ

^๓ อุดินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, ๒๕๕๘, ความปรองดองในสังคมพหุวัฒนธรรมของไทย, การจัดการบ้านเมืองที่ดี/นโยบาย (Good Governance / Policy), ๕(๒), หน้า ๒๐.

^๔ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔, จุลสาร เรื่อง “พัฒนาการเมืองไทย... พัฒนาประชาธิปไตย” หน้า ๑๒ – ๑๕.

^๕ ดร.ธัญชัช วิกิตภูมิประเทศ, ๒๕๕๖, รายงานผลการวิจัย เรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, หน้า ๖ – ๑๐.

^๖ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔, เรื่องเดิม, หน้า ๑๑.

๒) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ (Economic Equality) คือ การมีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับที่อย่างน้อยต้องสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และเปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกคนที่มีความสามารถในการสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ มิได้หมายถึง การที่คนทุกคนจะต้องมีรายได้เท่าเทียมกันแต่หมายถึง สภาพความใกล้เคียงกันในฐานะทางเศรษฐกิจ โดยจะต้อง^๕

๒.๑) มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เพื่อมิให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก เช่น การเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า เป็นต้น

๒.๒) บุคคลควรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจพอสมควร คือ มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ เช่น การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การให้สิทธิคนยากจนรับการรักษาพยาบาลฟรีและสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น

๓) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality) คือ ทุกคนในสังคมที่ไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยปราศจากการแบ่งชนชั้นวรรณะ การดูหมิ่นเหยียดหยาม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

๔) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (Equality of the Law) หมายถึง กฎหมายที่ตราออกมาจะต้องมีผลบังคับใช้กับประชาชนทุกคนอย่างเสมอกัน ไม่มีข้อยกเว้นที่เอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งหรือมีผลบังคับใช้กับบุคคลเฉพาะบางกลุ่มบางพวกในสังคม ดังนั้น การสร้างความเสมอภาคทางกฎหมายจึงเป็นการคุ้มครองบุคคลจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทำให้บุคคลสามารถป้องกันสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตนได้อย่างเสมอภาค

๕) ความเสมอภาคในโอกาส (Equality of Opportunity) คือ การให้โอกาสทุกคนในการใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ไปในทางที่สุจริตได้อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ก่อความเดือดร้อนและละเมิดสิทธิของผู้อื่น

๔. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (The Majority Rule with Respect to Minority Rights)

ในกรณีที่ต้องมีการตัดสินใจเพื่อเลือกกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนสถานการณ์ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายทางออกที่ดีที่สุดคือการเลือกปฏิบัติตามมติเอกฉันท์ (Unanimity) แต่หากไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ได้ ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินใจความขัดแย้ง

^๕ http://article-spadmc.blogspot.com/2010/10/blog-post_18.html คลังบทความ สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย :
อุดมการณ์ประชาธิปไตยจะเน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคควบคู่กันไป , เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ด้วยวิธีการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก (Majority Decision – Making) โดยให้ความเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย (Fundamental Rights of Minority) เพราะการยอมรับปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากโดยละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อย จะทำให้การปกครองกลายเป็นเผด็จการของเสียงข้างมาก ซึ่งผิดไปจากหลักการของประชาธิปไตย

การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อยจึงมีลักษณะของการยอมรับปฏิบัติตามข้อสรุปที่เกิดจากเสียงข้างมาก แม้บุคคลนั้นจะไม่เห็นพ้องกับมติที่เกิดขึ้น ในขณะที่กลุ่มของเสียงข้างมากก็ต้องไม่กระทำการอันใดที่เป็นการลิดรอนหรือทำลายกลุ่มของผู้ที่มีแนวคิดแตกต่างไปจากตน

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า แนวทางตามมติของเสียงข้างมากจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือแนวทางตามที่เสียงข้างน้อยยึดถือจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะมติของคนในสังคมกับความถูกต้องของแนวทางเป็นสองสิ่งที่เป็นอิสระต่อกันจนไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลระหว่างกันได้ แต่เพราะในสภาวะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีทางเลือกใดที่เหมาะสมที่สุดเท่ากับการเลือกที่จะดำเนินการไปตามมติของเสียงข้างมาก เพราะน่าเชื่อถือได้ว่าการตัดสินใจโดยหมู่ใหญ่มักจะมีการใช้วิจรรณญาณที่รอบคอบมากกว่าการตัดสินใจจากคนส่วนน้อยและผลของการตัดสินใจจากคนหมู่มากก็น่าจะเป็นการตัดสินใจที่มีความผิดพลาดน้อยกว่าการตัดสินใจจากคนหมู่น้อย เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการโต้เถียงและใช้เหตุผลจากคนจำนวนที่มากกว่า

ดังนั้น การที่ระบอบประชาธิปไตยเลือกใช้หลักการปฏิบัติตามเสียงข้างมากจึงเป็นเพียงการปฏิบัติไปพลางก่อนจนกว่าจะมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่ามากกว่าที่จะบอกว่าแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

๕. หลักนิติธรรม (Rule of Law)

การยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมถือว่าเป็นนโยบายและความต้องการของประชาชน เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับได้ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน จึงถือได้ว่า กฎหมายมาจากประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ ยังถือว่ากฎหมายเป็นหลักประกันที่สำคัญเพราะกฎหมายมีการบัญญัติอย่างชัดเจนเปิดเผยและใช้กระบวนการพิสูจน์ที่มีเหตุผลที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ จึงสามารถนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

สังคมประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเริ่มต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของประเทศไทยเป็นครั้งแรก รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ อำนาจอธิปไตย อำนาจสูงสุด อำนาจอธิปไตย ตามหลักการและปรัชญาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยถูกครอบงำและถกเถียงในหมู่คณะราษฎร คณะบุคคล และคณะกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มาโดย

ตลอดทำให้หลายครั้งการเมืองในประเทศไทยกลายเป็นเผด็จการในรูปแบบต่าง ๆ มากมายเช่น เผด็จการกลุ่มบุคคล เผด็จการขุนนาง เผด็จการทหาร เป็นต้น

รัฐบาลสร้างคะแนนนิยมให้พรรคการเมืองของตนเองโดยใช้นโยบายประชานิยมส่งเสริมการบริโภคนิยมจนลืมนึกถึงพื้นฐานเดิมของชีวิต ทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยในอัตราที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ ภาวะรวยกระจุกจนกระจายมีให้เห็นอย่างชัดเจน ชนชั้นนายทุนและชนชั้นสูงของประเทศไทย มีเงินนับแสนล้านและหลายคนที่ติดอันดับการเป็นมหาเศรษฐีระดับโลก แต่ในขณะเดียวกันคนยากจนที่ไม่มีบ้านอยู่ไม่มีอาหารประทังชีวิตกลับมีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน เกษตรกรและคนในชนบทมากมายไม่มีที่ดินทำกินแต่คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับมีโฉนดที่ดินจนนับไม่ถ้วนสาเหตุทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเกิดจากนโยบายการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่กำหนดให้สินทรัพย์และเศรษฐกิจของคนในประเทศขึ้นอยู่กับกลไกตลาดและทุนนิยมเสรี คนรวยและผู้มีอำนาจเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการอยู่ดีกินดี เพราะกฎหมายและนโยบายทางเศรษฐกิจถูกร่างมาโดยเจ้าของทุนและผู้ประกอบการ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อชนชั้น และพวกพ้องของตนเองมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องก่อให้เกิดสังคมแบบพหุนิยม กล่าวคือ ในสังคมมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมาก

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นจริงได้ จะต้องเกิดมาจากจิตสำนึกที่ดีของประชาชนในประเทศเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ประชาชนจะต้องพร้อมและยินดีที่จะใช้สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญมาปกป้องดูแลบ้านเมืองอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ทุกคนในสังคมยอมรับในความแตกต่างของตัวบุคคลให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนมากกว่าทุนนิยมเสรี

รัฐประชาธิปไตยทุกรัฐในโลกล้วนเกิดขึ้นมาจากแนวคิดในการให้สิทธิและความเสมอภาคแก่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง เพราะถือว่าประชาชนทุกคน คือเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ประชาธิปไตยถือว่าประชาชนคือเสียงสวรรค์ สามารถตัดสินใจเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่แทนตนเองในการบริหารประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐ ประชาธิปไตยจึงมีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การเข้าร่วมทางการเมืองในทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่กระบอกเสียงแทนคนส่วนใหญ่ในสภาหรือการมีส่วนร่วมในทางตรง เช่น การประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิความชอบธรรมต่าง ๆ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐประชาธิปไตยทั้ง ๒ แนวคิดก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ตรงที่ ประชาธิปไตยเสรีนิยมการเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองส่วนใหญ่แล้วเป็นชนชั้นสูงในสังคมหรือไม่ก็เป็นมหาเศรษฐี เพราะแนวคิดของประชาธิปไตยเสรีนิยมให้คุณค่าและการแข่งขันอย่างเสรีและให้คุณค่ากับเงินมากกว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้กระทั่งการเลือกตั้งภายในประเทศก็เป็นการแข่งขันที่มาจากชนชั้นนายทุน และมีเงินมากพอในการทุ่มทุนลงสมัคร ส่วนชนชั้นล่างจะมีโอกาสเข้าไปเป็นปากเสียงให้กับ

ชนชั้นของตนเองได้น้อยมาก เนื่องจากการไม่มีเงินและทรัพยากรมากพอในการลงนามแข่งขัน ส่วนสังคมประชาธิปไตยซึ่งภาคพลเมืองมีความเข้มแข็ง การเปิดโอกาสทางชนชั้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศเหล่านี้ ปรากฏให้เห็นชัดเจน โดยที่ประเทศที่มีแนวคิดสังคมประชาธิปไตยจะมีตัวแทนพรรคการเมืองที่มาจากชนชั้นและอาชีพต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มของภาคพลเมืองมากมายในสังคมประชาธิปไตยเพื่อเรียกร้องสิทธิให้ชนชั้นของตนเองก็เป็นที่ยอมรับกันในสังคม

ความเป็นสังคมพหุลักษณะ

หัวใจสำคัญของพหุวัฒนธรรมนิยมคือ การเรียกร้องให้มีการยอมรับอัตลักษณ์ที่ถูกเบียดขับ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม การเรียกร้องและการให้สิทธิทางวัฒนธรรมในหลายประเทศในตะวันตกเกิดจากการยอมรับว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดสำหรับบุคคล และบุคคลจะทนทุกข์หากอัตลักษณ์ต้องสูญหายไปหรือไม่ได้รับการยอมรับ^๙

ความเป็นสังคมพหุลักษณะเกิดจากความแตกต่างหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมไทย เป็นสังคมรัฐชาติที่มีระบบเศรษฐกิจและการเมืองระบบเดียวกัน แต่มีกลุ่มสังคมย่อยที่มีวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย โดยที่แต่ละกลุ่มต่างก็ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตน นักวิชาการหลายท่านเชื่อว่ากระบวนการประชาธิปไตยจะสามารถนำความเป็นสังคมพหุลักษณะไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อีกทั้งปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมที่เป็นความหวังในการแก้ไขปัญหาความแตกต่างในสังคมมากกว่าบทบาทของนักการเมือง ดังนั้นแล้ว การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง สมาชิกในสังคมควรเปิดใจให้กว้างเพื่อยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้นและพยายามปรับตัวให้เข้ากับคนทุกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีความระมัดระวังในการกระทำและคำพูด ที่อาจนำมาซึ่งความแตกแยกขัดแย้ง ตลอดจนเคารพในหน้าที่ สิทธิเสรีภาพของกันและกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทย

กล่าวได้ว่า ความแตกต่างหลากหลายนั้นมีหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างหลากหลายด้านชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ศาสนา ความคิดความเชื่อ การเมือง เศรษฐกิจ เพศสภาพ นอกจากนี้ สังคมควรทำความเข้าใจความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ภายในระบบใดระบบหนึ่งด้วย ยกตัวอย่างเช่น ระบบการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน ที่มีทั้งความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการ หรือความไม่ชัดเจนของระบบการเมืองที่มีลักษณะผสมผสาน สลับซับซ้อน ไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน เพราะประเทศไทยอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรพิเศษที่เรียกว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (คสช.) แต่ในภาวะดังกล่าวนี้ กลับมีโอกาสในการปฏิรูประบบ

^๙ Charles Taylor, ๑๙๙๔, *Multiculturalism Expanded Paperback Edition*, Authenticity, Survival.

ประชาธิปไตย/ระบบโครงสร้างการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องการการมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่ง “การมีส่วนร่วม” นี้ถือเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตยของสังคม เป็นต้น^{๑๐}

ในประเทศไทย การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นพลูลักษณะหรือ พหุวัฒนธรรมนิยมในบางครั้งมีการถูกรวบรวมนำเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมท้องถิ่นนิยม ซึ่งในปัจจุบันได้ขยายออกเป็นวงกว้าง ซึ่งในบางครั้งมีการยอมรับและส่งเสริมความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม แต่ในบางครั้งกลับไม่เห็นด้วยและตอกย้ำว่าความผิดพลาด ตลอดจนความแตกแยกต่าง ๆ ล้วนแล้วมาจากความนิยมต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติและสังคม ดังนั้น ประเทศไทยจึงถูกมองว่าให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมมากไปกว่าสิทธิและความเท่าเทียมภายใต้ความหลากหลายทางสังคม ดังนั้นแล้ว การที่จะใช้หลักประชาธิปไตยได้อย่างดีนั้น ต้องนำเอาปัจจัยรวมมาทำการวิเคราะห์ความแตกต่างบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมกันในสังคม

กลุ่มชนใหญ่ ๆ ที่มีบทบาทมากในสังคมไทยมีสามกลุ่ม คือ กลุ่มแรกคือชาวจีนที่มีทั้งรับราชการและทำการค้า ซึ่งต่อมาส่วนใหญ่ได้กลายเป็นชนชั้นนายทุนที่พัฒนาตัวมาจากการเป็นพ่อค้า เจ้าภาษี นายอากร และคอมปราโดร์ กลุ่มที่สองคือมอญที่ส่วนใหญ่มีฐานเดิมมาจากการเป็นขุนศึก และขุนนางที่มีพัฒนาการจนกลายเป็นกลุ่มนายทุนข้าราชการที่มีฐานจากการรับราชการสนับสนุน สองกลุ่มแรกนั้นได้แบ่งปันอำนาจและมีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองไทยเป็นอย่างมากมาโดยตลอด ส่วนกลุ่มที่สามคือกลุ่มแขกมลายูในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีความพยายามก่อความไม่สงบเพื่อขอแยกตัวออกไปจากการครอบงำของอำนาจจากส่วนกลาง อีกทั้งยังมีชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากในไทย เพราะยังมีชุมชนของชาวต่างชาติที่อยู่ในพระนคร เช่น ย่านพาหุรัด ที่ชาวอินเดียอยู่ บ้านลาวที่ถูกเทครัวมาครั้งศึกเจ้าอนุวงศ์ และบ้านเขมร เป็นต้น ส่วนข้างนอกพระนคร เช่น ชาวเขมรที่ติดตามเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) มาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองปราจีนบุรี แต่การอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมในสังคมไทยในอดีตไม่มีปัญหา เพราะบทบาทการกำหนดกลไกอำนาจรัฐในอดีตในสมัยก่อนสมบูรณาญาสิทธิราช ในรัชกาลที่ ๕ ขึ้นอยู่กับตัวแทนของกลุ่มชนต่างๆ ที่เข้ามาทูลทูลและม็อบตำแหน่งและบรรดาศักดิ์ในการควบคุมคนในบังคับของตนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย ขณะเดียวกันก็มีการคานอำนาจซึ่งกันและกันของคนกลุ่มต่างๆเพื่อไม่ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ด้วยการมอบตำแหน่งและบรรดาศักดิ์ให้ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการทำคุณประโยชน์แก่ราชสำนักยังช่วยในเรื่องการสร้างสมดุลทางการเมืองแบบรัฐโบราณอีกด้วย เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว

^{๑๐} ฉันทน์หทัย (อรทัย) อางอ่า, ๒๕๕๘, ความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน: ข้อเสนอห้าแนวคิดสำคัญในการพัฒนาประชาคมอาเซียน, มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า ๖๘.

รูปแบบการแย่งชิงอำนาจก็เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นนา โดยที่มีกลุ่มพลังอำนาจต่างๆในสังคมที่มีฐานและเครือข่ายสนับสนุนจากกลุ่มพลังอำนาจเดิม จึงกล่าวได้ว่าสังคมไทยมีความเป็นพหุลักษณะที่หลอมรวมกันของกลุ่มต่างๆที่เข้ามาอยู่ จึงเห็นได้ว่าในความเป็นไทยที่มักจะเรียกว่า “อัตลักษณ์” นั้นล้วนประกอบไปด้วยวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆที่มาหลอมรวมกัน^{๑๑}

การนำหลักประชาธิปไตยมาสร้างความสัมพันธ์รัฐและสังคมแบบพหุนิยม

แนวคิดแบบพหุนิยม (pluralism) มองว่าในสังคมสมัยใหม่นั้น อำนาจกระจายอยู่ในกลุ่มและสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองต่าง ๆ สถาบันเหล่านั้นรวมทั้งกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีความหลากหลายควรที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาทิศทางการขับเคลื่อนทางสังคม รวมทั้งตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาล บทความนี้ขอยกตัวอย่างการแก้ปัญหาความมั่นคงของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งทัศนคติและค่านิยมของสังคมไทยในการแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการปราบปรามคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จ ความล้มเหลวของรัฐบาลชาวจัดและได้ถูกปรับเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยนโยบายที่ใช้การมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อทำความเข้าใจ ร่วมกับแนวทางในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน ก็จะสามารถลดแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ ส่วนการแก้ไขปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนและขบวนการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๘/๒๕๒๔ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อขจัดปัญหาที่สะสมมาในอดีตที่มีความขัดแย้งในแนวคิดทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ภาษาไทยและภาษามลายูในการสื่อสารความเข้าใจใช้หลักการจิตวิทยาในการเรียนรู้และลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนชาวมุสลิม เร่งพัฒนาสาธารณูปโภค อาชีพและการศึกษาของคนในท้องถิ่นให้ทัดเทียมกับจังหวัดอื่น ๆ และรักษาความเป็นธรรมในสังคมมุสลิม

การสร้างความปลอดภัยในสังคมไทยจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคมเป็นแบบพหุนิยม และมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองที่สามารถใช้สถาบันเศรษฐกิจและการเมืองทำงานให้ ภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างแท้จริง เลิกการยึดติดตัวบุคคลแต่ให้หันมายึดถือระบบตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้สถาบันทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองด้วยจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การยึดมั่นในหลักการและการแก้ไขปัญหาตามระบอบและแนวทางประชาธิปไตย เพื่อการพัฒนาประเทศไทยที่มั่นคงและยั่งยืน

^{๑๑} อติพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ, ๒๕๕๘, ความปรองดองในสังคมพหุลักษณะของไทย, การจัดการบ้านเมืองที่ดี/นโยบาย (Good Governance / Policy), ๕(๒), หน้า ๑๙.

สรุป

การทำความเข้าใจทิศทางของสังคมพหุลักษณะ ต้องศึกษาให้ลึกซึ้งแล้วนำไปใช้เป็นนโยบายที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และความคิด เพื่อให้สัมพันธ์กับหลักการประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นความเสมอภาคของประชาชน ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความสามัคคีในประเทศชาติ

ดังนั้นการสร้างความปลอดภัยในสังคมไทยที่จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคมเป็นแบบพหุนิยม และมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองที่สามารถใช้สถาบันทางเศรษฐกิจและการเมืองทำงานให้ภายใต้โครงสร้างระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้อย่างแท้จริง เลิกการยึดถือตัวบุคคลแต่ให้หันมายึดถือระบบตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้สถาบันทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย

บรรณานุกรม

- ฉันทน์หทัย (อรทัย) อัจฉา, ๒๕๕๘, ความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน: ข้อเสนอห้าแนวคิด
สำคัญในการพัฒนาประชาคมอาเซียน, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อดิษฐ์ พรหมพันธ์ใจ, ๒๕๕๘, ความปรองดองในสังคมพหุลักษณะของไทย, การจัดการบ้านเมืองที่
ดี/นโยบาย (Good Governance / Policy), ๕(๒),
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ, ๒๕๓๙, ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการ
ปกครองหลายประเทศ, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Charles Taylor, ๑๙๙๔, Multiculturalism Expanded Paperback Edition, Authenticity,
Survival.